

Semmiképpen nem szeretnék versenyre kelni az írók, filozófusok, esztéták, művészek százaival, akik Mozart Don Giovannijának kapcsán remekműveket, de legalábbis részletes, alapos elemzéseket írtak.

Nem kívánok a modern rendezőkkel sem vitába szállni, az éppen divatos elképzelésekről értekezni, megoldani olyan talányokat, vajon Donna Anna vagy Zerlina Don Giovanni ágyában végeztek-e, vagy a szereplők közül kinek lehettek homoszexuális hajlamai, vagy Don Giovanni valóban orgiákat rendezett-e estélyein.

Nem gondolom, hogy tisztelnem lenne elemezni vajon milyen mély pszichológiai folyamatok jutatták Don Giovannit oda, hogy a női nemmel ilyen módon bánjon. Vajon a gyerekkori anyai szeretet hiánya, vagy egy korábbi csalódás a női nemben, esetleg valami eltitkolt homoszexualitás lehettek-e a jelenség okozói?

Egyszerűen meg szeretném osztani néhány gondolatomat az olvasó hallgatóval, amelyek akkor merültem fel bennem, amikor a darabot tanulmányoztam, illetve vezényeltem.

Mindenekelőtt fel tettem a kérdést, miért is szerethetjük Don Giovannit? Írtak-e valaha is operát egy olyan léhűtőről, akiben szinte semmilyen pozitív vonást nem fedezhetünk fel a darab folyamán. Ahogy Leporello fogalmaz egy Briccone.

Gondoljuk csak meg. Don Giovanni behatol Donna Anna házába, erőszakoskodik vele, majd hidegvérrel megöli a lánya segítségére siető apát. Folyamatosan hazudik, elcsábít egy éppen házasodni készülő lányt, odadobja egy volt szeretőjét szolgája karjaiba, sőt még segíti is, szolgája feleségét vagy barátnőjét is zokszó nélkül elcsábítaná.

Ars poétikája: *Vivan le femmine, viva il buon vino...* ugyan talán legtöbbünknek tetszik, és emellett való bátor kiállása (még a halállal szemben is vállalja), igazi férfi erényt mutat, de igazolhatja-e ez mindazt az erkölcstelenséget, amelyet elkövet, és főleg elegendő-e ahhoz, hogy elbukását a darab végén sajnáljuk, sőt mi több egyenesen olyan érzésünk támadjon, mintha távozása a világból nagy ürt hagyna maga után.

Hogy gondolkozhatott erről Mozart, és hogyan érte el ezt az eredményt?

A legszembetűnőbb, hogy Don Giovanni a klasszikus értelemben nem énekel. Nincs szinte egyetlen melódiája sem. Ugyan három áriája van és számos együttesben, recitatívóban szerepel, híres pezsgőáriája egyetlen cantabilét nem tartalmaz, szerenádját Leporelló helyében éneкли, harmadik áriáját, *la metà di voi qui vadano...* -t pedig egyenesen Leporellóként.

Lehet, hogy ahhoz, hogy énekelni tudjunk, érzelmekkel kell rendelkezünk, és éppen ez az ami Don Giovanniból hiányzik? Tudatos ez Mozartnál?

Mi az, ami Don Giovanni szörnyű cselekedeteit mégis tompítja? Éppen a nők. Tudjuk, Mozart habár igen szerette a női nemet, éppenséggel nem sokra tarthatta őket. Gondoljunk csak a *Così fan tuttéra* vagy az *Éj királynőjére*. A Don Giovanniban ez még jobban nyomon követhető.

Donna Elvira teljesen híján van az önbecsülésnek. Don Giovanni folyamatosan a legdurvább megaláztatásoknak teszi ki. Néhány nap burgosi pásztoróra után elhagyja, majd mikor az asszony hosszú keresés után rátalál, Leporellóval elsoroltatja az összes asszonyt, akivel Donna Elvirának rajta osztoznia kellett, megtetézve azzal, hogy Leporello a drasztikus felsorolás végén a legcinikusabban hozzáteszi: *Voi sapete quel che fa*. Gondoljunk bele ez főleg abban a korban, amikor a Don Giovanni játszódik mekkora megaláztatás egy úri hölgynek. Ezek után normális nő végképp nem állna szóba Don Giovannival. De hagyja, hogy Don Giovanni ezt még tovább tetézzé a legdurvábbal, kölcsönadja Donna Elvirát a szolgának, Leporellónak. De Donna Elvira még ezután is kész lenne megbocsátani! Persze kétségtelen, hogy Donna Elvira egy hisztérika, nem véletlen, hogy Don Giovanni, amikor felismeri, máris menekül előle. Folyamatosan szapulja Don Giovannit, amit nem hiszem, hogy lenne férfi, aki hosszú távon elviselne. Tehát bár sajnálhatnánk, szánhatnánk Donna Elvirát, mégis kicsit megértjük, hogy Don Giovanni szabadulni kíván tőle.

Zerlina is elég könnyen benne van a játékban, hogy házassága napján elmenjen Don Giovannival, sőt talán még azt is elhiszi, hogy Don Giovanni komolyan gondolhatja, hogy elveszi feleségül. Leendő férje, Masetto elég mamlasz ugyan, de társadalmi helyzetében nem is tehet nagyon mást. Mégsem teszi Zerlinát túlságosan szimpatikussá viselkedése. Egyszerűen elfogadjuk, hogy ő benne is volt a játékban. És élvezzük, bájos zenés játszadozását, ahogy vigasztalja lóvá tett kedvesét, aki ártatlanságát még a végén talán el is hiszi.

Donna Anna? Őt miért nem szánhatjuk teljes szívünkben? Hiszen Don Giovanni meg akarta becsuteltetni, az édesapját pedig megölte. A választ ne is őbenne keressük, hanem Mozart segítségével Don Ottavióban. Hiába próbálják Don Ottaviót gyakran tutyi mutyi, férfiatlan alaknak beállítani, Mozart zenéje és Da Ponte szövege alapján ő az a férfi, akire eszével minden nő vágyik, megbízható, kedves, érzőlelkű, (ő kapta a legszebb áriákat a darabban) határozott, bátor kiállású, emellett még jól szituált is, és fülig szerelmes Donna Annába. Az ilyen férfi egész életében tenyerén hordozná feleségét, Donna Annának mégsem kell. Ki érti a nőket?

Tehát míg Don Giovanni világa teljes és boldog, addig a hátrahagyottakra elég rossz sor vár. Elvira kolostorba vonul, Masetto egész életében a könnyűvérű felesége után nézhet, Donna Anna sem lesz boldog Ottavióval, és Leporello sem biztos, hogy ilyen jó gazdát talál majd, hiszen ő is élvezte, hogy „védelmébe vehetett” néhány szép lányt. Egyedül nekünk jó, mert hallgathatjuk ezt a sziporkázó operát egész életünkön át.